ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 101, Şubat 2020, s. 176-198

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.40152>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
13.12.2019

Yayımlama Tarihi / The Publication Date
29.02.2020

Dr. Öğr. Üyesi Sevilay YILDIZ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim
sevilayyildiz@ibu.edu.tr

ÖĞRETMEN ADAYLARININ, HİZMET ÖNCESİ EĞİTİMİN YETERLİĞİNE İLİŞKİN ALGILARI, MESLEKİ YÖNELİM VE KARIYER GELİŞTİRME ARZULARI VE KİŞİSEL-MESLEKİ YETKİNLİKLERİ: BİR ARABULUCULUK ANALİZİ

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları ve kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkileri ve öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları ile kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkide, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının aracılık rolünü incelemektir. Bu araştırma, kesitsel-ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 öğretim yılının güz döneminde Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölümü'ndeki bir üniversitenin eğitim fakültesinin son sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 154 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu, "Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliğine İlişkin Öğretmen Algı Ölçeği", "Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Ölçeği" ve "Öğretmen Adayları İçin Kişisel-Mesleki Yetkinlikler Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma modelinin analiz edilmesinde kısmi en küçük kareler yol analizi (PLS-SEM) kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimin yeterliğine ilişkin algılarının iyi düzeyde; mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları ile kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının da çok yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılarının, kişisel-mesleki yetkinlikler ile mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını ve mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının da kişisel-mesleki yetkinlikleri etkilediği, aynı zamanda öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin

yeterliliğine ilişkin algılarının, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları aracılığı ile kişisel-mesleki yetkinliklerini dolaylı olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hizmet Öncesi Eğitim, Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme, Kişisel-Mesleki Yetkinlikler, Arabuluculuk

TEACHER CANDIDATES' PERCEPTIONS ABOUT THE COMPETENCE OF PRE-SERVICE EDUCATION, DESIRES FOR PROFESSIONAL ORIENTATION AND CAREER DEVELOPMENT AND PERSONAL-PROFESSIONAL COMPETENCIES: A MEDIATION ANALYSIS

Abstract

The aim of this study is to determine the relationship between pre-service teachers' perceptions of competence of pre-service education, their desires for professional orientation and career development and their personal-professional competencies, and the relationship between pre-service teachers' perceptions about the adequacy of pre-service education and intermediary role of their desire for professional orientation and career development. This research was conducted with cross-sectional-relational screening model. The study group is composed of 154 teacher candidates in total, who were studying in the senior year at the faculty of education in a university in the Western Black Sea Region in Fall term in the 2019-2020 academic year. Personal information tool, "Teacher Perception Scale Regarding the Adequacy of Pre-Service Education", "Professional Orientation and Career Development Scale" and "Personal-Professional Competencies Perception Scale for Teacher Candidates" were used as the data collection tool. Partial least squares path analysis (PLS-SEM) was used to analyze the research model. As a result of the analyzes, the pre-service teachers' perceptions about the adequacy of the education they received were found to be good; It was also observed that their perceptions of professional orientation and career development desires and personal-professional competencies were very high. In addition, it has been determined that the perceptions of the teacher candidates about the adequacy of pre-service education affect their personal-professional competencies and their desire for professional orientation and career development, that the desires of professional orientation and career development also affect personal-professional competencies. At the same time, it has been seen that the pre-service teachers' perceptions about the adequacy of pre-service education indirectly affect their personal-professional competencies through professional orientation and career development desires.

Keywords: Pre-Service Education, Professional Orientation and Career Development, Personal-Professional Competencies, Mediation

GİRİŞ

Günümüzde okul çağında olan çocukların bazıları 22. yüzyılın başlangıcına şahit olabileceklerdir. Her geçen gün geliştirilmekte olan ileri tıbbi tedaviler sayesinde 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılın başlarında doğan çocukların birçok durumda 90, 100 ve hatta daha uzun yaşlara kadar yaşayabileceği kuvvetle muhtemeldir. Bu şartlar altında "gelecek" kavramı aslında çok uzun bir süre anlamına gelmektedir. Eğer eğitim, toplumun gelecek nesillerine yönelik bir yatırı-

rım ise, eğitimde kısa süreli yerine uzun süreli bir strateji olmazsa olmazdır. Elbette ki “Eğitim, bir gelecek tasavvuru üzerine kurulmalıdır.” demek oldukça kolaydır. Ancak, geleceğin nasıl olacağını tarif etmek o kadar kolay değildir. 21. yüzyıldaki hayatla ilgili bazıları karamsar, bazıları ümit verici sayısız tahminlerde bulunmuşlardır. Aslında aynı bulgular gelmekte olanın, ya kötümser ya da iyimser bir öngörüü desteklemesi için yeniden eğitimsel anlamda kullanılabilir. İş imkanlarının azalacağına dair tahminler, usanmışlığı ve sokak hareketlerini tahmin etmek ya da insanların tehlikeli ve kötü koşullarda istihdam edilmesinden kurtuluşunu memnuniyetle karşılamak için kullanılabilir (Wragg,1997). Gerek yerel gerekse global bağlamda 21. yüzyılda meydana gelen bu değişim, gelişim ve yönelimlerin betimlenmesi, gelecekte meydana geleceği düşünülen ve var olan duruma göre kestirilen durumlar bağlamında eğitimsel ihtiyaçların tespiti olarak düşünülebilecek analitik yaklaşım gereği de, yeni yetişen nesillerin çağa ayak uydurabilmesi amacıyla öğretmen niteliğinin her geçen gün daha da artırılması gerekmektedir. Nitekim, bir eğitim sisteminin kalitesi öğretmenlerinin kalitesinin ötesinde olamaz. Eğitimin bir ustası olarak da kabul edilen öğretmenin niteliği ile eğitimin niteliği arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Zira, öğretmenlerin niteliği eğitimin niteliğinin, eğitimin niteliği de toplumun niteliğinin yükseltilmesinde en önemli faktördür (Kavcar,1987; Altet; 1994; Ataüinal, 2003; Schleicher, 2011; Hildebrandt ve Eom, 2011; OCDE, 2013). Bu bağlamda, öğretmenlerin daha hizmet öncesi eğitime girişte en iyi şekilde seçilmesi ve lisans eğitimi boyunca da nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Marchive’e göre (2003), gelecekteki öğretmenlere, lisans eğitim programları aracılığı ile sağlam akademik bilgiler ve atanacakları çeşitli kuruluşlarda gerçekleştirmeleri gereken somut faaliyetlere gerçekten uygun beceriler kazandırmak gerekir. Öğrenciye ve aynı zamanda öğrenmenin yönetimine odaklanan bilgi ve beceriler, tüm öğretmenler için ortak olan "küresel bir profesyonellik" olarak da tanımlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin, modern bir toplumun gelişimi için kilit bir unsur olan (Goguelin, 1995), 21. yüzyılın toplumunun öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenmenin önemine inanan ve yaşamboyu gelişim kültürünü benimseyen bireyler olarak yetiştirmeleri gerekmektedir (Cranton,1996). Eğitim alanında, niteliğin artırılması ve eğitimde etkililik ve verimliliğin devamlı olarak sağlanması, öğretmenlerin doğru, tutarlı, güvenilir ve etkin bir şekilde izlenerek değerlendirilmelerine bağlıdır (European Commission, 2012). Mesleği icra ettiği sürece, sürekli aynı bilgilerle öğretmenlik yapmaya devam eden ve süreç içerisinde hiçbir değişim ve gelişim içerisine girmeyen bir öğretmenin öğrencilerine faydalı olma şansı pek yoktur. Oysaki, eğitim durumlarının baş aktörlerinden olan öğretmenin hem kişisel hem de mesleki anlamda içinde bulunduğu zamanın ve çevrenin koşulları doğrultusunda kendisini geliştirmesi oldukça önemlidir. Örneğin, öğretmenlerin erken yaşta çocuklara yönelik sergiledikleri olumsuz davranış modelleri, öğrencilerin eğitim hayatlarının başından itibaren girdikleri standart testlerden aldıkları puanları ve çalışma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenleri tarafından destek gören öğrencilerin diğerlerine göre, koyulan hedefleri takip etme ve akademik etkinliklerde yer alma olasılıkları daha yüksektir. Aksine, küçük yaşlarda öğretmenleri ile sorun yaşayan ve okuldaki ilk yıllarını gerginlikle geçiren çocukların sınıf içi etkinliklerde yer almak istemediği ve akademik olarak daha düşük seviyelerde kaldıkları görülmüştür. Akademik başarının yanı sıra öğretmenler tarafından desteklenmek ve sağlıklı bir öğretmen-öğrenci ilişkisi kurmak hem okulun ilk yıllarında hem de ileriki yıllarda okula uyum sorununu önemli ölçüde azaltmaktadır. Öğretmenin bu görevini tam ve doğru olarak yerine getirebilmesi de hem hizmet öncesi hem de hizmet içinde iyi eğitilmiş olmasına bağlıdır (Hamre ve Pianta, 2005). Senemoğlu da (1988), öğrenmeyi etkileyen faktörlerden genel yetenek, ailenin sosyo-ekonomik statüsü, okulun özellikleri bilişsel giriş davranışları, duyuşsal giriş özellikleri, ipuçları, katılma, pekiştiriciler, dönüt-düzeltme gibi değişkenlerin

yanında öğretmenin kişilik özelliklerini saymaktadır. Öğretmenlerin yeterlikleri ve inançlarının onların öğretimi üzerinde önemli bir etkisi vardır (Richardson, 1996). Nitekim, öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerin mesleklerini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2017). Milli Eğitim Bakanlığının çalışmaları sonucunda 2006'da yürürlüğe giren öğretmenlik mesleği yeterlik alanları kısaca şöyle sıralanmıştır: Kişisel ve mesleki değerler, mesleki gelişim; öğrenciyi tanıma; öğretme ve öğrenme süreci; öğrenmeyi, gelişimim izleme ve değerlendirme; okul, aile ve toplum ilişkileri; program ve içerik bilgisidir (MEB, 2008). Güncellik çalışmaları sonucunda da her bir öğretmenlik alanı için ayrı bir özel alan yeterliği belirlenmek yerine, genel yeterliklere alan bilgisi ve alan eğitimi bilgisi yeterlikleri eklenmiş ve öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri “mesleki bilgi”, “meslek, beceri”, “tutum ve değerler” olmak üzere birbiri ile ilişkili ve birbirini tamamlayan 3 yeterlik alanından oluşturulmuştur. Bu yeterlik alanları öğretmen kimliğinin oluşmaya başladığı hizmet öncesi eğitim süresince gelişmeye başlar. Öğrencilerin akademik motivasyonu üzerinde en fazla etkiye sahip olan şey ise yetkinlik algılarıdır (Bouffard, Vezeau ve Simard, 2006). Yetkinlik algısı kavramının içeriğinde, aslında alana özgü/mesleki yetkinliğe de vurgu yapılmaktadır. Yetkinlik algısına sahip kişiler, kişisel ve mesleki olarak yaşamları boyunca karşılaştıkları problemleri veya engelleri kendileri için tehdit edici ya da kontrol edilemez durumlar olmaktan çok, kendilerini geliştirici bir durum olarak değerlendirmektedirler. Dolayısıyla bu yetkinlikler ile birey, yaşamı süresince öğrenmesini artırmak için öğrenme etkinliklerini düzenlemekte ve böylece yaşam boyu öğrenme sürecine katılmaktadırlar (Akt. Kazu ve Demiralp, 2017). Küreselleşen bilgi toplumunda değişim süreci sonucunda ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlara karşı önlem almak ve bireyleri değişimle baş edebilecek biçimde yaşam boyu öğrenenler olarak geleceğe hazırlamak için, öncelikle geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenenler olması gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine hazırlanırken veya mesleğini icra etmeye başladıklarında mesleki yönden göstermeyi planladıkları çaba ve öğretmenlik mesleğini sürdürmeye yönelik ısrarlılık düzeylerinin belirlenmesi de elzemdir. Eren'e göre (2012), nitelikli öğretmen istihdamı ve eğitimi konuları öncelikle OECD üyesi ülkeler olmak üzere, genellikle her ülke için önemli bir meseledir. Örneğin; ABD, İngiltere ve Almanya gibi birçok OECD üyesi ülkede, öğretmenlerin önemli bir kısmının (yaklaşık % 40) meslek yaşamlarına başladıktan üç ya da beş yıl sonra başka kariyer alanlarına yöneldikleri gözlemlenmekte; Türkiye'de de öğretmenlerin, hizmet içi eğitim programlarından yararlanma oranlarının ve mesleki açıdan kendilerini geliştirme arzularının OECD üyesi olan diğer ülkelerle karşılaştırıldığında görece düşük olması; öğretmenlerin/öğretmen adaylarının kariyer geliştirme arzusunu etkileyen değişkenlerin incelenmesinin gereğine ve önemine işaret etmektedir.

Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde Gür-Erdoğan ve Aرسال (2015) öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzuları arasındaki ilişkiyi belirlemek ve memnuniyet düzeyleri ile mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının farklı değişkenler bağlamında incelemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında, öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetinin orta düzeyde olduğu bulunurken, öğretmenlik mesleğine yönelim ve kariyer geliştirme arzularının orta düzeyden düşük olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ve öğretmenlik mesleğine yönelim ve kariyer geliştirme arzularının cinsiyet ve öğrenim görülen bölüm türü açısından farklılık gösterdiği; akademik branş memnuniyeti ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzusu ölçeği ve çaba, ısrar ve arzu alt boyutları arasında anlamlı, pozitif ve düşük

düzeyde ilişki, liderlik alt boyutu ile anlamlı, negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eren (2011) öğretmen adaylarının mesleki açıdan kendilerini geliştirme arzularıyla öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinden dolayı duydukları memnuniyet arasındaki ilişkide mesleki yönelimlerinin arabulucu rolünün incelenme amacı ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçimlerinden dolayı duydukları memnuniyetle kendilerini mesleki açıdan geliştirme arzuları arasındaki ilişkinin tamamen mesleki açıdan göstermeyi planladıkları çaba aracılığıyla düzenlenmekte olduğunu; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçimlerinden dolayı duydukları memnuniyetle liderlik arzuları arasındaki ilişkinin mesleki açıdan göstermeyi planladıkları çaba tarafından anlamlı düzeyde düzenlenmekte olduğunu saptamıştır. Yıldız, Yıldız ve İnci (2018) tarafından yapılan “Öğretmen Adaylarının Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Arzuları” adlı çalışmada da, öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularına ilişkin algılarının “düşük” düzeyde olduğu görülmüştür. Bir araştırmada ise öğretmenlerin gelecekte bekledi düzeylerine bakıldığında mesleğin geleceğine bakış açılarının olumsuz olduğu görülmüştür (Karaman, 2008). Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’daki öğretmenlerin % 30 ila % 50’si mesleğinin ilk beş yılında mesleklerini bıraktıkları (Karsenti et Collin, 2009); Türkiye’deki öğretmenlerin üçte birinin (%33), bugün şansı olsaydı başka mesleği seçeceği (Eğitim-Bir-Sen, 2016); Türk öğretmenlerin yarısına yakınının yeniden meslek seçmesi gerekse öğretmenlik mesleğini seçmeyecekleri (Eğitim Bir-Sen, 2004); öğretmen adaylarının şansı olsa %42.9’ unun başka bir bölümü seçecekleri (Orhan ve Ok, 2014) araştırmalar ile ortaya konulmuştur.

Kozikoğlu ve Senemoğlu (2018), “Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adlı araştırmalarında, 25 maddelik iki faktörlü (boyut) bir yapıya sahip olan; Cronbach Alpha değerleri; birinci faktör için 0.94, ikinci faktör için 0.89, toplam ölçek için ise 0.94 olarak hesaplanan; öğretmenlerin almış oldukları hizmet öncesi öğretmen eğitiminin yeterliliğine ilişkin algılarını belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmişlerdir. Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytekin (2006), tarafından yapılan araştırmada, sınıf öğretmenliği mezunları alan derslerinden olan Fen ağırlıklı derslerden, genel kültür derslerinden yabancı dil dersinden yeterli düzeyde yararlanamadıklarını belirlemişlerdir. Ulubey (2018) aday öğretmen yetiştirme programını aday öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçladığı çalışmada, sınıf içi gözlemlerin, okul içi ve okul dışı uygulamaların, önerilen film ve kitapların mesleğe uyum sağlamada yararlı olduğu, mesleki bilgi ve becerileri geliştirdiği, programın paydaşlar tarafından anlaşılamamasından kaynaklı sorunlar yaşandığı, programın uygulanması ve denetiminde de sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Kılıç Özmen (2019), çalışmalarında, yeni değiştirilen sınıf öğretmenliği lisans programının, sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının beklentilerini karşıladığını; yeni programdan Genel Fizik, Genel Kimya, Genel Biyoloji, Uygarlık Tarihi gibi derslerin çıkarılmasının katılımcıların beklentisi yönünde olduğu; alan eğitimi derslerine ilk yıldan başlanması, öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe hazırlanmalarında ve mesleği tanımalarında önemli olduğu; yeni programda üçüncü sınıfta yer alan “Okul Deneyimi” dersinin kaldırılmasının ve Öğretmenlik Uygulaması dersinin sadece son sınıfta olmasının eleştirildiği saptanmıştır. Akdoğdu ve Uşun’un (2017) çalışmalarında da, sınıf öğretmeni adaylarının programı orta derece yeterli olarak nitelendirdikleri tespit edilirken bir başka çalışmada da (Usta, 2018) Eğitim Fakültelerinin öğretmenlik programlarına 2018 yılında eklenen “Açık ve Uzaktan Öğrenme” dersinin tüm öğretmenlik programlarında yer almasının alanın uygulama düzeyinde ilerlemesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Aslan ve Sağlam (2018) çalışmalarında, Öğretmenlik Uygulaması Dersi’ni öğret-

men adaylarının görüşlerine göre değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, öğretmenlik uygulamasının toplam süresinin yetersiz olduğu, uygulama okullarının uygun koşullara sahip olmadığı, genel olarak paydaşların gerekli yeterliklere sahip olmadıkları, sürecin başında öğretmen adaylarının yeterince bilgilendirilmedikleri ortaya çıkarken, yaşanan olumsuzluklara rağmen öğretmenlik uygulaması dersinin genel olarak olumlu ürünler ortaya çıkardığı görülmüştür. Başka bir çalışmada, eğitim fakültesi öğrencileri, teknik eğitim fakültesi öğrencilerine göre; okuduğu bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin, istemeden tercih edenlere göre; atanma oranları yüksek olan bölümlerde okuyanların, atanma oranı düşük olan bölümlerde okuyanlara göre pedagojik formasyon derslerini daha fazla önemli gördükleri ve aynı zamanda öğretmen olma isteklerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin %46'sı alan derslerinin tamamının önemli olduğunu, %40.7'si alan derslerinin büyük bir bölümünün gerekli, bazı derslerin gereksiz olduğunu, %8.9'u ise derslerin çok büyük kısmının gereksiz olduğunu ifade etmiştir (Beşoluk ve Horzum,2011).

Kazu ve Demiralp (2018) “Öğretmen Adayları İçin Kişisel-Mesleki Yetkinlikler Algı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adlı çalışmalarında, öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklere ilişkin algılarını geçerli ve güvenilir olarak ölçmeye olanak tanıyacak bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada ölçme aracının yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) hesaplanmıştır. AFA sonucunda, ölçekte 18 madde ve dört faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Sözer (1989) tarafından yapılan çalışmada, Eğitim Fakültesi ve Öğretmenlik Sertifikası Programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleği bakımından gerekli temel ve ortak bilişsel davranışlara orta düzeyde sahip oldukları fakat, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin meslek bilgisine daha yüksek düzeyde sahip oldukları saptanmıştır. Özabacı ve Acat da (2005), çalışmalarında öğretmen adaylarının kendilerini dile hakim olarak görmedikleri; demokratik özelliğe kendilerini orta düzeyde yakın hissetmedikleri; bilgili olma özelliğini kendilerine uzak buldukları ve “İletişim Kurabilen” özelliğine orta düzeyde sahip olduklarını düşündükleri saptanmıştır. Keskin'in (2013) çalışmasında öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre mesleki gelişim puanları arasında anlamlı farklılığın olmadığı; dolayısıyla İlköğretim Bölümü ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinde okumakta olan öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde cinsiyete göre öğretmenlik mesleği algıları arasında farklılığın olmadığı; İlköğretim ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümlerindeki öğretmen adaylarının mesleki gelişim algıları arasında farklılaşmanın olmadığı; öğrenim türlerine göre karşılaştırıldığında, birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki gelişim puanları ile ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki gelişim puanları arasında anlamlı farklılığın olmadığı; tercih sıralarının, öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı; araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 40'ının kendini öğretmenlik mesleğine hazır hissettiği, % 42'sinin öğretmenlik mesleğine kısmen hazır hissettiği ve %18'inin ise kendini öğretmenlik mesleğine hazır hissetmediği tespit edilmiştir.

Özetle, öğretmen yetişme sisteminden beklenenin, yaşam boyu öğrenmeye yönelik kişisel ve mesleki yetkinliklere sahip ve mezun olduktan sonra da bunları yaşamın her alanına uyarlayarak kullanabilen öğretmenler yetiştirmek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğretmenler, sahip oldukları yetkinlikleri ölçüsünde öğrencilerine model olacak ve bu doğrultuda bireyler yetiştirebileceklerdir. Ancak, tüm bu beklentilerin gerçekleştirilebilirliği noktasında, öğretmen adaylarının bu yetkinliklere ilişkin algılarının ne düzeyde olduğunun bilinmesi oldukça önemlidir (Kazu ve Demiralp, 2017). İçinde bulunulan toplumun öğretmenden beklentilerinin karşılanabilmesi için

öğretmenlerin, gerek hizmet öncesi eğitime seçilirken iyi belirlenmiş ölçütler bağlamında hazırlanmış çeşitli ölçme araçlarının (kişilik testleri, bilişsel yeterlikler, ilgi envanterleri vb.) uygulanması sonucunda gerekli seçim süreçlerinin işlevselleştirilmesi gerekse lisans eğitimi boyunca, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiklerini icra edebilmesi için uygun görülen öğretmen yeterlikleri bağlamında genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi alanlarında iyi yetiştirilmiş olması gerekmektedir. Bu açıdan öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklere ilişkin algılarının ve almış oldukları hizmet öncesi eğitimlerinin yeterliğine yönelik algılarının belirlenebilmesine ve bu iki değişken arasında aracı olan mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının çalışılması hem hizmet öncesi dönemde öğretmen eğitimi program ve uygulamalarının niteliğinin artırılması; hizmet öncesi eğitimin etkililiğinin, sistemin önemli paydaşı olan öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi; yetkinlik inancının kişilerin meslek seçimlerini ve mesleki yeterlilikleriyle ilgili algıları (Kazu ve Demiralp,2017) üzerindeki etkisinin test edilmesi; yukarıdaki açıklamalar bağlamında öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları ile kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkide mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları değişkeninin arabulucu rolünün incelenmesinin önemli ve bir o kadar da mantıklı olması; hem de araştırma konusu değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik bir araştırmaya araştırmacı tarafından rastlanılamaması sonucunda öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki yetkinliklerinin çok yönlü olarak incelenmesinin gerekli ve de önemli olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmen adaylarının almış oldukları hizmet öncesi eğitim bağlamında kişisel-mesleki yetkinlikleri, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları aracılığı ile incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları ve kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkileri ve öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları ile kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkide mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının aracılık rolünü incelemektir. Bu amaç çerçevesinde oluşturulan araştırmanın hipotezleri yöntem bölümünde verilmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırma, tarama modelinde yürütülen Kesitsel-İlişkisel bir taramadır. Nitekim Kesitsel-İlişkisel taramanın amacı, araştırmanın gerçekleştirildiği örneklem grubunun belirli bir zaman dilimindeki anlık fotoğrafı üzerinden birtakım ilişkisel sonuçların sınanmasıdır. Bu çalışmada da, öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği lisans programının tutarlılığı hakkındaki inançları ile hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları arasındaki ilişkileri ortaya koymak amaçlandığından Kesitsel-lişkisel tarama desenine başvurulmuştur (Karasar, 2011; Metin, 2014; Creswell, 2009).

Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

İlgili alanyazın taraması sonucunda araştırmanın modeli, araştırmalarda kullanılan değişkenler temel alınarak oluşturulmuş ve araştırmanın yukarıda ifade edilen amacına uygun bir şekilde oluşturulan model ve hipotezler aşağıda gösterilmiştir.

Araştırmanın hipotezleri

H₁: Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları, kişisel-mesleki yetkinliklerini pozitif yönde etkiler.

H₂: Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını pozitif yönde etkiler.

H₃: Öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları, kişisel-mesleki yetkinliklerini pozitif yönde etkiler.

H₄: Öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algıları ile kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkide mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının aracılık rolü vardır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 öğretim yılının güz döneminde Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölümü'ndeki bir üniversitenin eğitim fakültesinin son sınıflarında öğrenim görmekte olan matematik (n=30), fen bilgisi (n=35), sınıf öğretmenliği (n=38), okul öncesi öğretmenliği (n=30), güzel sanatlar (n=21), anabilim dallarındaki toplam 154 öğretmen adayı oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu, “Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliğine İlişkin Öğretmen Algı Ölçeği”, “Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Ölçeği” ve “Öğretmen Adayları İçin Kişisel-Mesleki Yetkinlikler Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Aşağıda ölçme araçlarıyla ilgili detaylı bilgilere yer verilmektedir.

“Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliğine İlişkin Öğretmen Algı Ölçeği” öğretmenlerin almış oldukları hizmet öncesi öğretmen eğitiminin yeterliğine ilişkin algılarını belirlemeye yönelik olarak Kozikoğlu ve Senemoğlu (2018) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek geliştirme çalışması, 329 aday öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, 40 maddelik beşli Likert tipi ölçekten elde edilmiştir. Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda, ölçeğin 25 maddelik iki faktörlü (boyut) bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach Alpha değerleri; birinci faktör için 0,94, ikinci faktör için 0,89, toplam ölçek için ise 0,94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin, öğretmenlerin almış oldukları hizmet

öncesi öğretmen eğitiminin yeterliliğine ilişkin algılarını belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada, diğer ölçeklerde de olduğu gibi ölçeğin çalışma grubuna uygunluğunu test etmek amacı ile Smart PLS Programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin bu çalışma grubu için işlemeyen maddeleri ölçekten çıkarılmıştır.

“Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Arzuları Ölçeği”, Watt ve Richardson (2008) tarafından geliştirilmiş Eren ve Tezel (2010) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek uyarlama sürecinde çeviri geri çeviri tekniğinden yararlanılmıştır. Çeviriler sonrası maddeler üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Ölçek 4 faktör ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 4 faktör planlanan çaba (4 madde), planlanan ısrarlılık (4 madde), mesleki gelişim arzusu (5 madde) ve liderlik arzusu (4 madde) olarak isimlendirilmiştir. Ölçek formu 7’li likert (1 hiç-7 son derece fazla) tipindedir. Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Arzuları Ölçeği’nin faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını incelemek üzere doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar modelin iyi bir uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2/sd=1,86$; CFI =,99; NNFI =,98; RMSEA=,05). Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri .67 ile 1,00 aralığında değişmektedir. Ölçek boyutları maddeleri anlamlı şekilde yordamaktadır. Güvenirlik kanıtı elde etmek amacıyla Conbach alfa katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach alfa katsayıları planlanan çaba, planlanan ısrarlılık, mesleki gelişim arzusu ve liderlik arzusu için sırasıyla .92, .96, .91, .91 bulunmuştur. Bu çalışmada, diğer ölçeklerde de olduğu gibi ölçeğin çalışma grubuna uygunluğunu test etmek amacı ile Smart PLS Programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin bu çalışma grubu için işlemeyen maddeleri ölçekten çıkarılmıştır.

“Öğretmen Adayları İçin Kişisel-Mesleki Yetkinlikler Algı Ölçeği”, Kazu ve Demiralp (2017), tarafından geliştirilen ölçek öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklere ilişkin algılarını geçerli ve güvenilir olarak ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Araştırma, toplam 720 öğretmen adayından oluşan dört ayrı çalışma grubu üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada ölçme aracının yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) hesaplanmıştır. AFA sonucunda, ölçekte 18 madde ve dört faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. DFA’dan elde edilen bulgular da, bu yapının yeterli uyum indekslerine sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin alt boyutları “Bağımsız Çalışabilme-Sorumluluk Alabilme (BÇSAY), Alana Özgü Yetkinliği (AÖY), Öğrenme Yetkinliği (ÖY) ve İletişim-Sosyal Yetkinliği (İSY) olmak üzere dört boyuttan oluşmuştur. Ölçümlerin Cronbach Alfa güvenirliliği BÇSAY alt ölçeği için .81, AÖY alt ölçeği için .85, ÖY alt ölçeği için .86, İSY alt ölçeği için .74 ve ölçeğin tümü için ise .91 olarak hesaplanmıştır. İlgili ölçeklerin bu çalışma için hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlilikleri yöntem bölümünde verilmiştir.

Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

Araştırma modeli analiz edilmeden önce çalışmada yer alan yapıların geçerlik ve güvenirliliklerine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları kapsamında; iç tutarlılık güvenirliliği (internal consistency reliability), birleşme geçerliği (convergent validity) ve ayrışma geçerliği (discriminant validity) değerlendirilmiştir. İç tutarlılık güvenirliliği için Cronbach Alfa ve birleşik güvenirlilik (CR=Composite Reliability) katsayıları incelenmiştir. Birleşme geçerliğinin tespitinde, faktör yükleri ile açıklanan ortalama varyans (AVE=Average Variance Extracted) değerleri kullanılmıştır. Faktör yüklerinin $\geq 0,70$; Cronbach Alpha ve birleşik güvenirlilik katsayılarının $\geq 0,70$; açıklanan ortalama varyans değerinin de $\geq 0,50$ olarak gerçekleşmesi beklenmektedir (Hair vd., 2006; Hair vd., 2014; Fornell ve Larcker, 1981). Aşağıda

yer alan Tablo 1’de araştırmada yer alan yapıların iç tutarlılık güvenirliği ve birleşme geçerliği ile ilgili sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1. Ölçüm Modeli Sonuçları

Değişken	İfade	Faktör Yüğü	Cronbach Alfa	rho_A	CR	AVE
Hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılar	H3	0,691	0,957	0,959	0,961	0,517
	H4	0,736				
	H5	0,660				
	H6	0,652				
	H7	0,627				
	H8	0,680				
	H9	0,688				
	H10	0,766				
	H11	0,804				
	H12	0,773				
	H13	0,756				
	H14	0,630				
	H15	0,761				
	H16	0,798				
	H17	0,731				
	H18	0,736				
	H19	0,745				
	H20	0,664				
	H21	0,714				
	H22	0,709				
	H23	0,698				
	H24	0,743				
	H25	0,739				
Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme	MYKG1	0,764	0,928	0,930	0,938	0,539
	MYKG2	0,744				
	MYKG3	0,810				
	MYKG4	0,778				
	MYKG5	0,691				
	MYKG6	0,735				
	MYKG7	0,727				
	MYKG8	0,745				
	MYKG9	0,660				
	MYKG10	0,724				
	MYKG11	0,720				
	MYKG12	0,777				
	MYKG13	0,656				
Kişisel-mesleki yetkinlikler	KMY2	0,612	0,926	0,932	0,936	0,514
	KMY3	0,597				
	KMY4	0,787				
	KMY5	0,725				
	KMY6	0,783				
	KMY7	0,803				
	KMY8	0,780				

KMY9	0,817
KMY10	0,713
KMY11	0,751
KMY12	0,723
KMY13	0,687
KMY14	0,615
KMY15	0,580

Hair ve diğerlerine göre (2014) faktör yükleri $\geq 0,708$ olmalıdır. Bu nedenle faktör yükü eşik değerin altında olan ve AVE değeri eşik değerin altında olan değişkenlerin en düşük faktör yükü olan maddelerden (H1, H2, KMY1, KMY16, KMY17, KMY18, MYKG14, MYKG15, MYKG16, MYKG17) başlanarak sırası ile maddeler çıkarılmış; ölçüm modeli üzerinde ölçüm modeli tekrar geçerlik ve güvenilirlik analizleri açısından çalıştırılarak ilgili analizler yapılmıştır. Hair vd. (2014) faktör yükleri 0,40 ile 0,70 arasında olan ifadelerin de AVE ya da CR değerlerinin eşik değerin altında olması durumunda modelden çıkarılmasını önermektedirler. Çıkarılan ifadelerden sonra hesaplanan AVE ve CR değerlerinin eşik değerlerin üzerinde olması nedeniyle faktör yükü 0,708'in altında diğer ifadeler ölçekten çıkartılmamıştır. Yapıların, Cronbach Alfa katsayılarının 0,957 ile 0,926 arasında; CR katsayılarının da 0,961 ile 0,936 arasında gerçekleşmiş olması nedeniyle iç tutarlılık güvenirliliğinin sağlandığı söylenebilir. Ayrıca, rho_a değerlerinin de literatürde kabul gören limitlerin üzerinde olduğu görülmüştür. Tablodaki değerler incelendiğinde, faktör yüklerinin 0,580 ile 0,817 arasında; AVE değerlerinin de 0,539 ile 0,514 arasında olması nedeniyle birleşme geçerliliğinin sağlandığı belirtilebilir. Ayrışma geçerliliğinin tespitinde, Fornell ve Larcker (1981) tarafından önerilen kriter ile Henseler vd. (2015) tarafından önerilen HTMT kriterleri kullanılmıştır. Fornell ve Larcker (1981) kriterine göre, araştırmada yer alan yapıların açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin karekökü, araştırmada yer alan yapılar arasındaki korelasyonlardan yüksek olmalıdır. Tablo 2'de Fornell ve Larcker (1981) kriterine göre yapılan analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Ayrışma Geçerliliği Sonuçları (Fornell ve Larckell Kriteri)

	Hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar	Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları	Kişisel-mesleki yetkinlikler
Hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar	(0,719)		
Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları	0,443	(0,734)	
Kişisel-mesleki yetkinlikler	0,428	0,543	(0,717)

Tablo 2'de parantez içindeki değerler AVE'nin karekök değerleridir. Tablo 2'deki değerler incelendiğinde her bir yapının açıklanan ortalama varyans değerinin karekökü diğer yapılarla olan korelasyonlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Henseler vd.'nin (2015) kriterine göre HTMT (Heterotrait-Monotrait Ratio), araştırmada yer alan tüm değişkenlere ait ifadelerin korelasyonlarının ortalamasının (the heterotrait-heteromethod correlations) aynı değişkene ait ifadelerin korelasyonlarının (the monotrait-heteromethod correlations) geometrik ortalamalara oran-

larını ifade etmektedir. Yazarlar HTMT değerinin; 0,90'nın, içerik olarak birbirine uzak kavramlarda ise 0,85'in altında olması gerektiğini belirtmişlerdir. Tablo 3'te de HTMT değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 3. HTMT Değerleri

	Hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılar	Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları	Kişisel-mesleki yetkinlikler
Hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılar			
Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları	0,459		
Kişisel-mesleki yetkinlikler	0,437	0,578	

Tablodaki değerler incelendiğinde HTMT değerlerinin eşik değerin altında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, Tablo 2 ve Tablo 3'teki bulgulara dayanarak ayrışma geçerliğinin sağlandığı belirtilebilir.

BULGULAR

Tanımlayıcı İstatistikler

Öğretmen adaylarının Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliğine İlişkin Algıları, Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Arzuları ve Kişisel-Mesleki Yetkinlikleri ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Bu istatistiklere Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Hizmet Öncesi Eğitimin Yeterliğine İlişkin Algıları, Mesleki Yönelim ve Kariyer Geliştirme Arzuları ve Kişisel-Mesleki Yetkinlikleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Minimum	Maksimum
Hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılar	154	3,91	0,60	3,00	5,00
Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları		5,96	0,71	3,69	7,00
Kişisel-mesleki yetkinlikler		4,31	0,52	2,11	5,00

Tablo 4, incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimin yeterliğine ilişkin algılarının ortalamasının 3,91, standart sapmasının 0,60 olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimin yeterliğine ilişkin algılarının iyi düzeyde aralığı ile örtüştüğü belirtilebilir. Buradan öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimin yeterliğine ilişkin algılarının iyi düzeyde olduğu yorumu yapılabilir. Öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının ortalamasının ise 5,96, standart sapmasının 0,71 olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının çok yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının ortalamasının 4,31, standart sapmasının ise 0,52 olduğu gö-

rılmaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının tamamen uyuyor aralığı ile örtüştüğü belirtilebilir. Buradan öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının çok yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırma Modelinin Test Edilmesi ve Sonuçlar

Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla oluşturulan yapısal eşitlik modeli Şekil 2’de gösterilmiştir. Şekil 2 incelendiğinde araştırma modelinin analiz edilmesinde kısmi en küçük kareler yol analizi (PLS-SEM) kullanılmıştır. Veriler SmartPLS 3.2.8 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir (Ringle vd., 2015). Araştırma modeline ilişkin; yol katsayıları ve R^2 ’yi hesaplamak için PLS algoritması çalıştırılmıştır. PLS yol katsayılarının anlamlılıklarını değerlendirmek için yeniden örnekleme (bootstrapping) ile örneklemden 5000 alt örneklem alınarak t-değerleri hesaplanmıştır. Araştırma modeline ilişkin sonuçlara Tablo 5’de yer verilmiştir.

Şekil 2 Yapısal Eşitlik Modeli

Tablo 5. Araştırma Modeli Katsayıları

Değişkenler			Standardize β	Standart Hata	t de- ğeri	P
Hizmet öncesi eği- timin yeterliğine ilişkin algı- lar(aracısız model)	Kişisel-mesleki yetkinlikler		0,438	0,055	7,905	0,000
Hizmet öncesi eği- timin yeterliğine ilişkin algılar(aracılı model)	Kişisel-mesleki yetkinlikler		0,231	0,070	3,299	0.001
Hizmet öncesi eği- timin yeterliğine ilişkin algılar	Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları		0,443	0,074	6,011	0,000
Mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları	Kişisel-mesleki yetkinlikler		0,441	0,066	6,687	0,000
Hizmet öncesi eği- timin yeterliğine ilişkin algılar	Mesleki yönelim ve kariyer gelişt- irme arzuları	Kişisel- mesleki yetkinlikler	0,196	0,044	4,426	0,000

Aracılık etkisinin araştırılması için ilk aşamada aracı değişken araştırma modelinden çıkarılarak yol katsayılarının anlamlılığı test edilmiştir. Hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, kişisel-mesleki yetkinlikleri ($\beta=0,438$; $p<0,01$) etkilediği tespit edilmiştir. Bu bulgulara dayanarak araştırmanın 1 numaralı hipotezi desteklenmiştir. İkinci aşamada aracı değişken modele dahil edilerek yol katsayılarının anlamlılığı test edilmiştir. Hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, kişisel-mesleki yetkinlikleri ($\beta=0,231$; $p<0,01$); hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını ($\beta=0,443$; $p<0,01$) ve mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının da kişisel-mesleki yetkinlikleri ($\beta=0,441$; $p<0,01$) etkilediği tespit edilmiştir. Yani, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, kişisel-mesleki yetkinlikleri; hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını; mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının da kişisel-mesleki yetkinlikleri üzerinde anlamlı etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu bulgulara dayalı olarak araştırmanın 2 ve 3 numaralı hipotezleri de desteklenmiştir. Aynı zamanda hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları aracılığı ile kişisel-mesleki yetkinlikleri ($\beta=0,196$; $p<0,01$) dolaylı olarak etkilediği anlaşılmıştır.

Sonuç itibarı ile, aracı değişkenin çıkarıldığı modeldeki bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki anlamlı etkileri; aracı değişkenin olduğu modeldeki, bağımsız değişkenlerin aracı değişken üzerindeki anlamlı etkileri ve aracı değişkenin de bağımlı değişken üzerindeki anlamlı etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar ile kişisel-mesleki yetkinlikler arasındaki ilişkide öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının aracı rolü olduğu ifade edilebilir.

Aracılık etkisinin tespit ediliş olması nedeniyle VAF (Variance Accounted For) değerleri hesaplanmıştır (Doğan, 2018). VAF değerleri hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar →

mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları→ kişisel-mesleki yetkinlikler yolunda 0,31 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan VAF değeri doğrultusunda hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılar ile kişisel-mesleki yetkinlikler arasındaki ilişkide mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının kısmi aracılık rolüne sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın 4 numaralı hipotezi kısmen desteklenmiştir. Modele ait elde edilen R^2 değerleri incelendiğinde de mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının %19, kişisel-mesleki yetkinliklerin aracı değişkenin olmadığı modelde %19, aracı değişkenin olduğu modelde de %34 oranında açıklandığı tespit edilmiştir.

SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıları ile kişisel-mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkide mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının aracı rolüne odaklanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimin yeterliliğine ilişkin algılarının iyi düzeyde; mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının çok yüksek düzeyde olduğu aynı zamanda öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının da çok yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılarının, kişisel-mesleki yetkinlikleri; hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını ve mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının da kişisel-mesleki yetkinlikleri etkilediği, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları aracılığı ile kişisel-mesleki yetkinlikleri dolaylı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin niteliği ve yeterliliğine ve aynı zamanda bu konu ile ilgili memnuniyetlerine yönelik olarak yapılan çalışmalarda, öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin yeterliliğine ilişkin farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar olsa da genellikle ifade edilen konuda, yeterlik ve memnuniyet düzeylerinin orta, az ve iyi düzeyde olduğu görülmektedir (Shantz, 1995; Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytekin, 2006; Duman, 2006; Ceylan ve Demirkaya, 2006; Kudu, Özbek ve Bindak, 2006; Sarıtaş, 2007; Kaya ve Engin, 2007; Gür Erdoğan ve Arsal, 2015; Akdoğdu ve Uşun, 2017; Ulubey, 2018 ve Aslan ve Sağlam, 2018). Örneğin; bu çalışmada, öğretmen adayları, almış oldukları eğitimin yeterliliğini iyi düzeyde görürlerken başka bir çalışmada, öğretmen adaylarının eğitim fakültesinden genel olarak “az düzeyde”; özellikle “danışmanlık hizmetleri” ve “ders ve ders programları” alt boyutlarından “orta düzeyde” memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Özçakır-Sümen ve Tuncer-Çağlayan, 2013). Şahin’in (2014) yaptığı çalışmada da öğretmen adaylarının %25’inin “öğretmen merkezli” yani; modern bilgiden yoksun, klasik, tekdüze, standart bir anlayışla öğretmen yetiştirildiğini belirttikleri; anlatım yöntemini kullanan, öğrenci öğretmen etkileşimi ve işbirliğinin az; tamamen ezberci ve uygulamaya hiç önem vermeyen; farklı görüşlere pek fırsat tanımayan, daha çok kendi düşüncelerini dayatan, otokrat ve despot yaklaşımlar sergileyen öğretim elemanlarının farklı bir tip ya da modelde öğretmen yetiştiremeyeceğini düşündükleri saptanmıştır. Başka bir çalışmada ise Okul Deneyimi I dersinin sınıf öğretmeni adaylarının; öğretmenlik mesleğine, sınıf öğretmenliğine, ilköğretim okulu birinci basamak öğrencilerine ilişkin duygu ve düşünceleri üzerinde olumlu etkiler bıraktığı ve bu dersin öğretmenlik programlarında bulunmasını gerekli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır (Oğuz, 2004). Alanyazında konu ile ilgili farklı görüşlere rastlansa da bu çalışmada öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimin yeterliliğine ilişkin algılarının iyi düzeyde olması oldukça memnun edicidir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda, öğretmenlik mesleği için öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında ve ya öğretmenlerin mesleki açıdan göstermeyi planladıkları çaba ve öğretmenlik mesleğini sürdürme konusundaki ısrar-

lık düzeylerini ifade eden bir kavram olan (Akt:Gür-Erdoğan ve Arsal, 2015) mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının, öğretmen adaylarında çok yüksek düzeyde olması, öğretmen adaylarının kariyer gelişim planlarının ve bu doğrultuda alacakları eğitimlerin yaşam boyu sürecini düşündürebilir. Özbek-Ayaz ve Özkan-Kılıç (2018) tarafından yapılan çalışmada da Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin, seçtikleri akademik branşlarından yüksek düzeyde memnuniyet duydukları; akademik branştan memnun olma düzeyi arttığında, öğretmenlik mesleğine yönelme ve mesleğinde kariyer yapma arzusu düzeyinde de artış görüldüğü ifade edilmiştir. Nitekim, Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen 2017-2023 Öğretmen Strateji Belgesi'nde öğretmen yetiştirme, geliştirme ve istihdam süreçlerine ilişkin, "öğretmenliğe yönelik hizmet öncesi eğitim, öğretmenlik mesleğine adayların seçimi ve istihdamı, adaylık ve uyum eğitimi, kariyer geliştirme ve ödüllendirme öğretmenlik mesleğinin statüsü ve sürekli mesleki gelişim" olmak üzere, 6 temel bileşen belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının bu bağlamdaki düzeylerinin çok yüksek olarak saptanması Milli Eğitim'in (20127), 2023 vizyonu hedefleri ile de paralellik göstermektedir. Öğretmen adaylarının daha hizmet öncesi eğitim döneminde öğretmenlik mesleğine ilişkin mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının çok yüksek olması hem mevcut durum ve gelecekte öğretmenlik mesleği kapsamında kendilerini sürekli geliştirme noktasında ne kadar istekli olduklarını/olacaklarını göstermektedir. Bu bağlamda, eğitimle ilgili alanlarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ve ulaşılabilecek noktaya işaret eden uzak, yakın ve özel hedeflere ulaşabilme, bu süreçte aktif rol alan öğretmen adaylarının/öğretmenlerin yeterlilikleri ve nitelikleriyle ilişkilidir. Güncellenen öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri; 'mesleki bilgi', 'mesleki beceri', 'tutum ve değerler' olmak üzere 3 yeterlilik alanı ve bunların altında yer alan 11 yeterlik ve 65 göstergeden oluşmaktadır. 'Tutum ve değerler' yeterlilik alanında yer alan 'kişisel ve mesleki gelişim' yeterliğinde belirtilen 'mesleğini severek ve isteyerek yapar' göstergesi bir öğretmende var olması gereken bir tutum olarak göze çarpmaktadır (MEB, 2017). Bu araştırmada da öğretmen adaylarının kişisel-mesleki yetkinliklerine yönelik algılarının çok yüksek düzeyde olması, güncellenen öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri çerçevesindeki yeterlilikleri kapsıyor olmaları, alınan lisans eğitimin önceden belirlenen hedeflerine ulaşabilmede geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının, kişisel ve mesleki yetkinlikleri kazanmalarında yeterli olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Bu araştırmada ayrıca, öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algılarının, kişisel-mesleki yetkinlikleri ve mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını ve mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının da kişisel-mesleki yetkinlikleri etkilediği, hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin algıların, mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları aracılığı ile kişisel-mesleki yetkinlikleri dolaylı (kısmi) olarak etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmen yetiştirme sisteminin önemli bir boyutu olan öğretmen yetiştiren kurumlardaki eğitim-öğretim etkinliklerinin niteliği, konuyla ilgili paydaşların üzerinde sürekli olarak tartıştıkları bir durumdur. Öğretmenlerin yetiştirilme sürecinde eğitiminin niteliğini belirleyen en önemli etkenlerden biri, öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin yapısı ve içeriğidir (Komisyon,2017). Alan bilgisi, genel kültür ve pedagojik yönlerden donanımlı, motivasyonu yüksek, toplumun temel değerlerini ve ideallerini özümsemiş üstün niteliklere sahip öğretmen adayları yetiştirmek, Türkiye için en hayati konudur (Yüksek Öğretim Kurulu, 2018). Program odaklı öğretmen eğitimi araştırmaları, tarihsel perspektifte önemini sürekli devam ettiren en eski araştırma konularındandır. Özcan'a (2012) göre bu durum, öğretmen eğitimi programının, yetiştirilmesi hedeflenen öğretmen profilinin (sahip olması gereken 1303 bilgi, beceri, nitelik, yetkinlikler, vb.) temel belirleyicisi olmasından kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile, bilgi çağının öğrencilerinin bilişsel, du-

yuşal, sosyal ve psikomotor alanlardaki gelişimlerini zengin öğrenme yaşantıları yoluyla hedeflenen düzeye ulaştırabilen ve aynı zamanda bilgi, medya ve teknoloji becerileri, küresel farkındalık, eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi çağın gerektirdiği becerilere sahip ve bu becerileri öğrenme-öğretme sürecine entegre edebilen öğretmenlerin yetiştirilmesinde en önemli unsurlardan birisi de öğretmen eğitimi programlarıdır (Akt: Tan-Şişman,2017). Programların bir ürünü olan ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin istenilen amaca ulaşabilmesinde en önemli unsurlardan biri öğretmendir. Öğretmen nitelikleriyle öğrencilerin istenilen davranışları kazanmalarında etkili bir rol oynamaktadır (Özbek, 2007). Eğitim hizmetlerin niteliğinin arttırılması ise öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesine bağlıdır (Karacaoğlu,2008). Öğretmen eğitimi program standartları, öğretmen eğitimi programlarının nitelikli öğretmenler yetiştirmesini sağlamak amacıyla yerine getirilmesi gereken asgari özellikler; kalite ise, belirlenen gereksinimlerin karşılanma derecesine yönelik olarak ürün veya hizmeti etkileyen özelliklerin toplamı olarak tanımlanmaktadır (Erişen, 2001). Bu bağlamda öğretmen eğitim programlarının yeterliliğine ilişkin algıların öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki yetkinlikleri üzerinde etkili olması bir yandan programın etkililik ve işlevselliğini gösterirken öte yandan da hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirdikleri yetkinlikler açısından olumlu algılara sahip olmaları hem süreçteki eğitimsel başarılarını artıracaklarını hem de ileride öğretmenlik hayatına başladıklarında algıladıkları yetkinliklerinin yüksek düzeyde olması mesleklerini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebileceklerini düşündürmektedir. Nitekim, araştırmalar öğretmen yeterliklerinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur (Darling-Hammond, 2000; Rockoff, 2003; Goe ve Stickler, 2008; Akt. TED,2009). Son zamanlarda alanyazında sıklıkla kullanılan “*öğretmen yeterlilik*” kavramı, bu alanda öğrenimini tamamlamış bir öğretmen adayının becerilerini açıkça ortaya koyması açısından çoğu eğitimci tarafından benimsenen bir kavramdır (Kuran, 2002). Yeterliklerin geliştirilmesinde de alınan eğitim bağlamında mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularının etkisi yadsınamaz. Zira, kariyer yolu kişinin kariyerini oluşturan işlerin sıralanışı olarak tanımlanmaktadır ki kariyer hedeflerine ulaşabilmek için bireylerin kariyer seçimleri ve fırsatları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bunun bir yolu da her bir iş için kariyer yolu ile ilgili bilgilerin elde edilmesidir (Özgen, Öztürk ve Yalçın, 2002: 179). Araştırmanın bu bulgusu, kariyer geliştirmenin ilk aşamaları olarak da nitelendirilebilecek hizmet öncesi eğitim süreçlerinde öğretmen adaylarının gerçekçi düşünceleriyle bu programları mantıklı olarak tercih ettikleri, programdan memnun oldukları, ait oldukları programın amaçlarına ulaşabilmesi için izlenecek yollar hakkında karar verebildikleri dolayısıyla mesleki yönelimleri neticesinde kariyer geliştirme arzularını da işe koşarak kendilerini geliştirdikleri sonuç olarak da kişisel mesleki niteliklerini geliştirdikleri söylenebilir. Dolayısıyla, araştırmanın ulaşılan sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir: Öğretmen yeterliklerinin, gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi eğitimler yolu ile iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve var olan nitelikli durumun korunabilmesi için düzenli olarak üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında kurulacak iş birliği ile nitelikli mesleki gelişim etkinlikleri yapılabilir. Öğretmen yetiştirme eğitim programlarında ders vermekle yükümlü olan ilgili öğretim üyeleri, öğretmen adaylarına mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını destekleyecek, onlara yardımcı olacak, yol gösterecek yönlendirici faaliyetlerde bulunabilirler. Eğitim Fakülteleri yöneticileri öğretmen adaylarına ilgi ve ihtiyaç duydukları zaman ve alanlarda, üniversiteye ilgili uzmanları getirterek hem model olmalarını hem de bilgi paylaşımında bulunmalarını ayrıca gerektiği zamanlarda öğretmen adaylarına kariyerlerini geliştirebilmeleri amacı ile; ek kaynak, zaman, mekan, maddi kaynak, kariyer günleri etkinlikleri vb. sunarak destek olabilirler. Bu araştırma, bir eğitim fakültesinin 4. sınıflarında öğrenimlerine devam eden öğretmen adayları

kapsamında yürütülmüştür. Aynı araştırma 1, 2, 3 ve 4. sınıfları da kapsayacak şekilde boylamsal çalışmalar dahilinde yürütülerek ilgili değişkenlerin zaman içindeki değişimlerine odaklanılarak tekrar gerçekleştirilebilir. Ayrıca aynı konu, öğretmenler üzerinde de çalışılabilir ve hatta öğretmen adayları ile öğretmenlerin mevcut değişkenler bağlamında karşılaştırılmaları da düşünülebilir. Hizmet öncesi eğitimlerine devam eden öğretmen adayları uzun zamanlı olarak mezuniyetlerinden sonra da izlenebilirler. Bu araştırma ayrıntılı ve sağlam istatistiksel teknikler bağlamında yapılırsa da, araştırmanın görece küçük bir örneklemden hareket edilerek ve ayrıca kesitsel verilerle gerçekleştirilmiş olması; sadece nicel analizlere dayalı olarak yapılması bulguların derinlemesine tartışılmasında bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla ileride yapılacak araştırmalar, daha büyük örneklemeler üzerinde karma yöntem araştırmaları ile temele de bir program değerlendirme modeli alınarak tasarlanabilir. Nitekim, öğretmen eğitimi lisans programları kapsamında yer alan meslek bilgi ve beceri derslerinin nitelik ve niceliği titizlikle ele alınması “öğretmenlik mesleğini kazandırma” ve hedeflenen öğretmen profilini gerçekleştirme açısından oldukça önemlidir (Tan Şişman,2017). Eğitim sürecine ilişkin öğrenci memnuniyeti araştırmaları, öğrenmenin eğitimden sağlanan doyumla doğrudan ilgili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğrencilerin eğitim sürecinden neler beklediklerini anlamak, bu sürece ilişkin memnuniyetlerini sağlamada ve değerlendirmede önemli olduğundan (Ekinci ve Burgaz, 2007) benzer bir çalışmada farklı değişkenlerin (öğretmenliğe ilişkin tutum, eğitim sürecine ilişkin memnuniyet, başarı amaçları, beklentiler vb.) arabuluculuk ya da düzenleyicilik rollerine odaklanılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, E. ve Uşun, S. (2017). Sınıf öğretmenliği lisans programının öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda bağlam, girdi, süreç ve ürün (CIPP) modeli ile değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*. 16(2): 826-847 <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2279/2013>. Erişim Tarihi:12.10.2019
- Altet, M. (1994). La formation professionnelle des enseignants. analyse des pratiques et situations pédagogiques. Paris: Presses Universitaires de France.
- Aslan, M. ve Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 33(1): 144-162
- Ataunal, A. (2003). Niçin ve nasıl bir öğretmen. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Beşoluk, Ş. ve Horzum, M. B. (2011). Öğretmen adaylarının meslek bilgisi, alan bilgisi dersleri ve öğretmen olma isteğine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(1):17-49.
- Bouffard, T., Carole, V. ve Geneviève, S. (2006). Motivation pour apprendre à l'école primaire: différences entre garçons et filles et selon les matières. *Enfance*, vol. 58, no 4, p. 395 à 409.
- Cranton, P. (1996). Professional development as transformative learning - new perspectives for teachers of adults. San Francisco: Jossey-Bass.
- Creswell, J. W. (2009). Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (3rd Ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Doğan, D. (2018), SmartPLS ile veri analizi. US: Charleston SC.

- Eğitim-Bir-Sen (2004). Öğretmen sorunları araştırması. Ankara: Eğitim-BirSen.
- Eğitim-Bir-Sen (2016). Eğitime bakış 2016: İzleme ve değerlendirme raporu. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.
- Ekinci, C.E. ve Burgaz, B. (2007). “Hacettepe üniversitesi öğrencilerinin bazı akademik hizmetlere ilişkin beklenti ve memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)* 33: 120-134. <http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1016-published.pdf>. Erişim Tarihi: 06.10.2019
- Eren, A. ve Tezel K. V. (2010). Factors influencing teaching choice, professional plans about teaching, and future time perspective: *A Meditational Analysis. Teaching and Teacher Education*, 26, 1416-1428.
- Erişen, Y. (2001). *Öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin kalite standartlarının belirlenmesi ve fakültelerin standartlara uygunluğunun değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- European Commission (2012). Rethinking education: investing in skills for better socioeconomic outcomes. COM. 669/3.
- Fornell, C., Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18 (1), s.39-50.
- Goguelin, P. (1995). La formation continue en société post-industrielle: Son évolution, de la société industrielle aux sociétés post-industrielle et post-moderne. Coll. « Que sais-je », no 2949. Paris: Presses Universitaires de France.
- Gür-Erdoğan, D. ve Arsal, Z. (2015). Öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzuları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 147-171
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2006). Multivariate data analysis, upper saddle river. NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J.F., Tomas, G., Hult, M., Ringle, C.M. & Sarstedt, M. (2014). A Primer on partial least square structural equations modeling (PLS-SEM). Los Angeles: Sage.
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2005). Can instructional and emotional support in the first-grade classroom make a difference for children at risk of school failure? *Child development*, 76(5), 949-967.
- Henseler, J., Ringle, C.M. & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modelling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43, 115-135.
- Hildebrandt, S & Eom, M. (2016). Foreign language teacher motivations for professionalization. *The Journal of Language Learning and Teaching*, 1(1), 39-53. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jltl/issue/22509/240620>. Erişim Tarihi: 03.10.2019
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(1), 70-97.

- Karaman, N. (2008). Öğretmenlerin mesleklerini algılama biçimleri ve gelecekte beklenenler nelerdir? (Yüksek lisans dönem projesi). Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Karasar, N. (2011). Araştırmalarda rapor hazırlama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karsenti, T. & Collin, S. (2009). L'autre décrochage scolaire. formation et profession, *Mars*, 2-6. <http://www.crifpe.ca/formationprofessions/index/32>. Erişim Tarihi:11.10.20019
- Kavcar, C. (1987). Yüksek öğretmen okulunun öğretmen yetiştirmedeki yeri. *Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü Bugünü Geleceği Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi Gazi Mesleki Eğitim Teknik Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Kazu, H., & Demiralp, D. (2017). Öğretmen adayları için kişisel-mesleki yetkinlikler algı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23(3), 425-464.
- Kılıç Özmen, Z. (2019). 2018 sınıf öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2): 521-548 DOI: 10.18039/ajesi.577387.<http://www.ajesi.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/256-published.pdf>. Erişim Tarihi:02.10.2019.
- Komisyon, (2017). Türkiye’de öğretmen eğitimi ve istihdamı: mevcut durum ve öneriler raporu. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Kozikoğlu, İ. ve Senemoğlu, N. (2018). Hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine ilişkin öğretmen algı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 552-576.
- Kudu, M., Özbek, R. ve Bindak, R. (2006). Okul deneyimi – I uygulamasına ilişkin öğrenci algıları (Dicle Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 5, (15), 99-109.
- Marchive, A. (2003). La modélisation dans la formation des enseignants. de la leçon modèle au modèle de la leçon. <https://pdfs.semanticscholar.org/efdc/c0ad8a5d4aad48fa609829e08de8401a0da3.pdf>. Erişim Tarihi:20.10.2019.
- Meb (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü. [Çevrim-ici: <http://otmg.meb.gov.tr/YetGenel.html>]. Erişim Tarihi:01.10.2019.
- Metin, M. (2014). Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: A Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)(2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Vizyon belgesi (2017). <https://www.meb.gov.tr/ogretmenlere-yonelik-2023-vizyonu-belirlendi/haber/13843/tr>. Erişim Tarihi:26.10.2019.
- Ocde (2013). Teachers for the 21st Century: Using evaluation to improve teaching, international summit on the teaching profession, Éditions OCDE, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193864-en>. Erişim Tarihi:29.10.2019.
- Oğuz, A. (2004).Okul deneyimi I dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11,141-162.

- Özabacı, N. ve Acat, B. (2005). Öğretmen adaylarının kendi özellikleri ile ideal öğretmen özelliklerine dönük algılarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Sayı: 42: 211-236. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/667-20110606105748-4-ozabaci.pdf>. Erişim Tarihi:03.11.2019.
- Özbek, R. (2007). Teacher candidates' perceptions about importance of personal, economical and social factors which effect their decisions to be teachers. *Fırat University Journal of Social Science*, 17(1), 145-159.
- Özbek-Ayaz, C. ve Özkan-Kılıç, Ö. (2018). Meslek yüksekokulu çocuk gelişimi programı öğrencilerinin akademik branş memnuniyetinin, öğretmenlik mesleğine yönelmelerindeki etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. Number: 67, p. 413-430,
- Özçakır-Sümen, Ö. ve Tuncer-Çağlayan, K. (2013). Öğretmen adaylarının eğitim fakültesinden memnuniyet düzeyleri ve hayal ettikleri eğitim ortamı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 249-272. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187945>. Erişim Tarihi:11.10.2019.
- Özer, B. ve Gelen, İ. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:5, Sayı: 9. <https://pegem.net/dosyalar/dokuman/48154-20090430101946-04-ogretmenlik-meslegi-genel-yeterliklerine-sahip.pdf>. Erişim Tarihi: 12.10.2019
- Özgen, H., Öztük, A. ve Yalçın, A. (2002). İnsan kaynakları yönetimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Richardson, J.(1996). Handbook of qualitative research methods for psychology and the social sciences. Leicester: PBS Books.
- Ringle, C.M., Wende, S., Becker, J.M. (2015). SmartPLS 3. www.smartpls.com.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul deneyimi I uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* XX (1), 2007, 121-143.
- Semerci, N. (2001). *Üç farklı grubun öğretmenliğe ilişkin tutumları*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. 1, 818–825. Bolu.
- Senemoğlu, N .(1988). Öğrenme düzeyini yükseltme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7834/103125>.Erişim Tarihi:23.09.2019.
- Schleicher, A. (2011). Building a high-quality teaching profession: lessons from around the world, international summit on the teaching profession, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264113046-en>.
- Shantz, D. (1995). Teacher education: Teacher innovation or providing an apprenticeship? *Education*. 115, (3), 339 – 343.

- Şahin, İ. (2014). Öğretmen adaylarının nasıl yetiştirildiklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. Cilt:22 No:1 241-258. https://www.researchgate.net/publication/281612413_OGRETMEN_ADAYLARININ_NASIL_YETISTIRILDIKLERINE_ILIS_KIN_GORUSLERI. Erişim Tarihi:19.10.2019.
- Tan-Şişman, G. (2017). Öğretmen yetiştirme lisans programları ders içeriklerinde “eğitim programı” kavramı. *İlköğretim Online*, 16(3), 1301-1315, 2017. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330259. Erişim Tarihi: 10.10.2019.
- Türk Eğitim Derneği (2009). http://portal.ted.org.tr/yayinlar/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf. Erişim Tarihi: 26.10.2019.
- Ulubey, Ö. (2018). Aday öğretmen yetiştirme programının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*. 33(2): 480-502. https://www.academia.edu/34918269/Aday_%C3%96%C4%9Fretmen_Yeti%C5%9Ftirme_Program%C4%B1n%C4%B1n_De%C4%9Ferlendirilmesi_Evaluation_of_Novice_Teacher_Training_Program. Erişim Tarihi:23.10.2019.
- Usta, İ. (2018). Öğretmen yetiştirme lisans programlarındaki değişim ve açık ve uzaktan öğrenme dersine yönelik öneriler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*. Cilt4,Sayı4,58-68.<http://auad.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/390-published.pdf>. Erişim Tarihi: 01.11.2019.
- Wragg, E. C. (1997). The cubic curriculum. London: Routledge.
- Yavuzer, Y., Dikici, A., Çalışkan, M. ve Aytekin, H. (2006). Sınıf öğretmenliği mezunlarının öğretmen yetiştirme programlarından yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32), 35-41.Erişim Tarihi: 03.11.2019.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2018). Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen_Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf. Erişim Tarihi: 01.10. 2019.
- Yıldız, S., Yıldız, K. ve İnci, S. (2018). Öğretmen adaylarının mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzuları. *IV. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*. 27-30 Haziran. Azerbaycan.